

4

Rigoberta Menchú Tum: Komunita

lekce
o Rigobertě
Menchú Tum,
komunitě
a týmové práci

4 OBSAH

ÚVOD.....	3
ZAHAJOVACÍ HRA.....	3
INTERAKCE.....	4
VÝZKUM.....	5
KOMUNITA.....	5
SOUDRŽNOST SPOLEČENSTVÍ.....	6
NOVÁ DOVEDNOST.....	6
ŽIVOTNÍ PŘÍBĚH.....	7
FILM.....	10
SEBEREFLEXE.....	11
PRŮZKUM.....	11
VÝZVA K AKCI.....	11
REFLEXE.....	13
ROZŠÍŘUJÍCÍ AKTIVITY.....	15
ZDROJE.....	17
O KOM JSOU DALŠÍ LEKCE?.....	18
PŘÍLOHY.....	19
DENÍK.....	28

Lekce ke stažení zde:

Úvod: Komunita

Žáci se dozvědí o nositelce Nobelovy ceny za mír Rigobertě Menchú Tum, o bojích, kterým čelila jako teenager, a o důležité roli, kterou v jejím životě hraje komunita. Dále budou žáci rozvíjet své dovednosti „týmové práce“ a zkoumat význam komunity ve svém vlastním životě.

Téma: Komunita

Nová dovednost: Týmová práce

Učení v akci: Komunitní kavárna

Rozšiřující aktivity: autobiografie, studium Střední Ameriky a původních obyvatel, problematika dětské práce, esej, výzkum guatemalské vlády, řešení problémů ve skupině a týmová práce

Slovní zásoba: Pro tuto lekci budou žáci potřebovat znalost těchto pojmů:

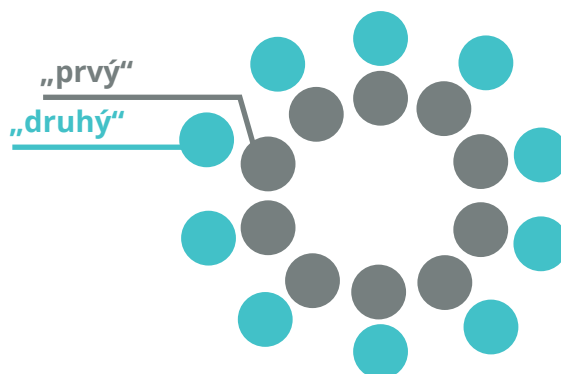
- > aktivista
- > lidská práva
- > budování komunity
- > kultivace
- > plantáž
- > domorodý

Zahajovací hra: Komunitní povídání

1. Tvorba kruhů:

Požádejte žáky, aby vytvořili dvojice a označili se „**prvý**“ a „**druhý**“. Všichni „**první**“ společně utvoří kruh a otočí se čelem ven, zády ke středu kruhu. „**Druzí**“ si stoupnou čelem ke svým partnerům, a vytvoří tak větší, vnější kruh.

Položte otázku: „Co pro vás znamená komunita? Je pro vás třída komunitou?“ a požádejte žáky, aby se svým partnerem na toto téma společně debatovali.

Dejte žákům ve vnějším kruhu pokyn, aby se posunuli po směru hodinových ručiček o 3 osoby doprava a postavili se čelem k novému partnerovi. Položte otázku: „Co se vám na vaší třídě/komunitě líbí?“ a nechte žáky, aby debatovali na toto téma.

Tento postup můžete ještě několikrát zopakovat za použití jiných otázek (např. „Co se vám na vaší komunitě nelíbí? Co byste změnili? Jaký je podle vás rozdíl mezi komunitou a skupinou? Do jaké komunity patříte?“).

2. Diskuse

V rámci diskuse se zaměřte na to, jak vaše třída/komunita funguje:

- > **Kolik z vás si povídalo s někým, s kým si běžně tolik nepovídá?**
- > **Co jste se od svých partnerů dozvěděli?**
- > **Proč je důležité mluvit s lidmi, se kterými obvykle nemluvíme?**

3. Zamyšlení:

Rigoberta Menchú řekla: „*Musíme lidem naslouchat, abychom zjistili, co chtějí, a abychom objevili řešení, která mohou nabídnout pro společnou budoucnost.*“

- > **Jak se tento citát vztahuje k aktivitě, kterou jsme právě dokončili?**
- > **Jak byste definovali slovo komunita?**

Interakce: Zvyky a kultura

Kulturu může být někdy těžké definovat. Mohou nám k tomu ale pomoci naše tradice, zvyky a hodnoty.

Rozdejte žákům přílohu 1/ *Pracovní list: Zvyky a kultura*. Požádejte je, aby v průběhu několika minut popsali následující:

- > **slova**, která používají k pozdravení svých rodičů, prarodičů či ostatních příbuzných, osob s autoritou a přátel,
- > **svátky, narozeniny a události**, které slaví,
- > **zvyky**, které během těchto svátků a speciálních událostí dodržují (například konkrétní aktivity, hudba, jídlo, modlitby či rituály),
- > **hodnoty či přesvědčení**, které získávali v rodině od dětství.

Nechte žáky porovnat jejich seznamy s ostatními a zamyslet se nad podobnostmi a rozdíly.

Diskuse:

- > **Co vaše zvyky vypovídají o vaší kultuře?**
- > **Od koho jste se většinu z vašich zvyků naučili?**
- > **Jak dlouho se tyto zvyky ve vaší rodině tradují? Změnily se některé?**
- > **Vysmíval se někdo někdy vašim zvykům? Jak jste se cítili?**
- > **Řekl vám někdo někdy, že jsou vaše zvyky hloupé? Jak jste se cítili?**
- > **Nutil vás někdo někdy s některým z vašich zvyků přestat?**
- > **Co nového jste se naučili po vyslechnutí zvyků vašich spolužáků?**

Výzkum: Zkoumání a oslava kultury

Pochopení a oceňování rozdílů představuje pevný základ pro vytváření tolerantních komunit. Následuje několik nápadů k objevování a oslavě kultur ve vaší škole a komunitě.

Festival jídla:

Vyzvěte žáky, aby napsali své oblíbené domácí jídlo. Následně uspořádejte diskusi o receptech a původech těchto jídel. Poté ve skupině zorganizujte kulturní „festival“ jídla, kdy každý přinese z domova své oblíbené jídlo. Další možností je se skupinou navštívit různé restaurace, ve kterých se některá z těchto jídel podávají.

Hudební festival:

Rozdělte žáky do malých skupin a nechte je diskutovat o tom, čím je jejich konkrétní kultura specifická. Zapište si příklady hudby reprezentující jednotlivé kultury. Zorganizujte ve skupině hudební festival, kdy každý představí jednu píseň, která reprezentuje jeho kulturu.

Koláž / nástěnná malba:

Rozdělte se do skupin po 3–4 lidech, kdy každá skupina na papír či elektronicky vytvoří koláž z věcí typických pro kulturu jednotlivých členů. Vyzvěte skupiny, aby se vzájemně podělily o své plakáty a zkombinovaly je pro vytvoření nástěnné malby pro svou školu či komunitu.

Diskuse:

- > Co jste se při této aktivitě dozvěděli o svých spolužácích a jejich kulturách?
- > Čím se jiné kultury liší od té vaší?
- > V čem jsou si všechny kultury podobné?
- > Co vás na ostatních kulturách nejvíce překvapilo?

Komunita: Soudržnost společenství

Pobavte se s žáky o soudržnosti společenství.

Soudržnost společenství je výraz popisující kolektivní závazek vytvořit takovou společnost, v níž:

- > panuje společná vize a pocit sounáležitosti všech jejích členů,
- > je různorodost původu a životních okolností oceňována,
- > všichni mají srovnatelné příležitosti,
- > existují a jsou podporovány a budovány silné a pozitivní vztahy, ať už v práci, škole nebo v širší komunitě.

SOLIDARITA

SOUDRŽNOST

Soudržnost společenství ovlivňuje:

1. prosperitu komunity (např. kvalitu zaměstnání apod.),
2. kvalitu života, jak ji vnímají členové komunity,
3. kriminalitu v komunitě,
4. účast členů komunity v občanském životě apod.

SOUNÁLEŽITOST

Diskuse:

- > Jak soudržná je vaše školní komunita?
- > Cítí se být většina žáků vítána, ceněna a že má rovné příležitosti? Jak to lze zjistit?

Soudržnost společenství: Zločiny z nenávisti

Zločiny z nenávisti jsou definovány jako násilí a útoky motivované xenofobií (strachem z neznámých lidí či cizinců), nesnášenlivostí a společenskými předsudky (zakořeněnými názory, které nejsou založené na spolehlivém poznání, ale na pouhém mínění či předpokladu) vztahujícími se ke skupině identifikované na základě rasy, náboženství nebo víry, pohlaví, sexuální orientace, národnosti a etnické příslušnosti či jiné odlišnosti.

Diskuse:

- > Viděli nebo zažili jste nějaký nenávistný (trestný) čin ve škole nebo komunitě? Pokud ano, jaké skupiny se tento čin týkal?
- > Jak takové útoky ovlivňují soudržnost daného společenství?
- > Co můžeme teď hned udělat, abychom zamezili zločinům z nenávisti a posílili soudržnost společenství v naší škole nebo komunitě?
- > Co to vypovídá o možných kořenech předsudků a diskriminace?

Nová dovednost: Týmová práce

Aktivita: "Otočme list"

Krok 1:

Položte plachtu do středu místnosti.

Krok 2:

Požádejte žáky, aby přemýšleli nad věcmi, které se jim na jejich komunitě nelíbí (např. Jaké nespravedlivé jednání viděli ve škole nebo v místě bydliště.) a zapsali si je do svých deníků. Poté se žáci o své myšlenky podělí s kolektivem a každý je napíše na samostatný kus pásky. Popsané pásky potom nalepí na jednu stranu plachty.

Krok 3:

Plachtu otočte. Nyní žáky požádejte, aby tiše přemýšleli o nadějích, snech a cílech, které pro svou komunitu mají (Jak by mohla jejich komunita vypadat v ideálním světě, kdyby měli neomezené zdroje?) a také si je zapsali do deníků. Žáci se poté o své myšlenky podělí a opět každou odpověď napíše na samostatný pásek. Pásky následně přilepí na prázdnou stranu plachty.

Krok 4:

Plachtu zvedněte tak, aby žáci viděli, že jedna strana obsahuje pásky s věcmi, které se jim na komunitě nelíbí a druhá strana obsahuje naděje do budoucnosti. Rozložte plachtu na podlahu tak, aby strana obsahující naděje do budoucnosti směřovala směrem k zemi. Vyberte ze skupiny 8–10 dobrovolníků, kteří si na plachtu stoupnou. Na plachtě by měl být dostatek místa na to, aby se nikdo nedotýkal. Skupina má nyní za úkol spolupracovat a otočit plachtu na ruby, aniž by ti, co na ní stojí, šlápli mimo ni. Tato strana plachty představuje křivdy, kterých jsme v naší škole/komunitě byli svědky, a obrácením plachty „otáčíme list“ a soustředíme se na naděje do budoucnosti. Jediným pravidlem je, že se žáci žádnou částí těla nesmí dotknout čehokoliv mimo plachtu, ani podlahy, židlí, lavic atd.

Diskuse:

- > Co jsme se při této aktivitě naučili o týmové spolupráci?
- > Co byste příště udělali jinak?
- > Jak by se daly poznatky z této aktivity využít při budování naší komunity?

Životní příběh: Rigoberta Menchú Tum

V tomto příběhu se seznámíte s Rigobertou Menchú Tum, ženou z Guatemaly, která od svých 12 let hájila práva původních obyvatel této země. Dozvíte se i o tom, jak pracovala se svou komunitou a jak hájila práva svého lidu.

Rigoberta Menchú Tum – nositelka Nobelovy ceny za mír za rok 1992

„V těch nejtěžších chvílích a nejsložitějších situacích jsem byla schopna snít o krásnější budoucnosti.“

Rigoberta Menchú Tum

Rigoberta Menchú Tum pochází z mayského etnika. Narodila se v roce 1959 v malé horské vesničce v Guatemale. Mayové žijí v Guatemale již tisíce let. Kdysi žili ve velkých městech, měli písmo založené na piktogramech a byli zruční ve výrobě keramiky a tkaní. Asi před 500 lety se v Guatemale vylodili vojáci a dobyvatelé ze Španělska a podmanili si mayské a ostatní domorodé obyvatele, kteří tam žili, a donutili je dodržovat španělské zákony. To pro mayské domorodce představovalo celou řadu problémů. Guatemala se od španělské nadvlády osvobodila v roce 1821, ale v době, kdy se Rigoberta narodila, život byl pro mayský lid stále obtížný.

V mayské kultuře je komunita velmi důležitá. Všichni se starají jeden o druhého a komunita se často shromažďuje při slavnostech a oslavách. Již od útlého věku se dívky v Rigobertině vesnici scházely a povídaly si při práci.

Mayové byli velmi chudí a ve svých horských vesničkách nedokázali vypěstovat dostatek potravin pro přežití. Většinou musela Rigobertina rodina vesnici na šest měsíců v roce opustit a pracovat na bavlníkových či kávových plantážích. Pracovali 14 hodin denně a svou těžkou prací si vydělávali jen pár drobných.

Proč Rigoberta a ostatní Mayové pracovali tak tvrdě jen za pár drobných denně?

Matka a otec Rigoberty měli ve vesnici vůdčí postavení a mnoho lidí k nim chodilo pro pomoc se svými problémy. Když bylo Rigobertě 12 let, otec ji požádal, aby s ním jela na výlet do města.

Rigoberta později vzpomíná: „Byli jsme zvyklí cestovat v uzavřených nákladních automobilech, jako bychom byli v peci se všemi lidmi a zvířaty. Bylo to poprvé, co jsem seděla na sedadle nákladáku s okny... Když jsme dorazili do hlavního města, poprvé v životě jsem viděla osobní auta.“

Rigobertin otec se vydal do města, aby si promluvil s vládními činiteli, řekl jim o tom, jak to má mayský lid těžké, a dožadoval se základních lidských práv. Chtěl, aby Mayové mohli vlastnit půdu, dostávali spravedlivě zaplacenou za svou práci a měli právo volit. Tato cesta do města byla pro Rigobertu nezapomenutelná. Věděla, že chce budovat komunitu, stejně jako její otec.

Když byla Rigoberta teenager, začala armáda útočit na její vesnici. V horských oblastech Guatemaly není moc půdy vhodné pro zemědělství. Obdělávání půdy bylo pro rodiče Rigoberty a zbytek komunity velice těžké. Vláda a další bohatí lidé chtěli pozemky komunity, a snažili se proto Rigobertu a její sousedy z jejich půdy vyhnat. Vojáci zapalovali domy, ničili nástroje, zabíjeli zvířata a vyhrožovali Rigobertině otci.

Komunita věděla, že se vojáci vrátí. Rigoberta pomáhala otci, aby byli na očekávané útoky armády připraveni. Všichni členové komunity shromáždili kameny, klacky, pracovní nářadí, chilli, sůl, vápno a horkou vodu a vymýšleli způsoby využití tohoto materiálu k sebeobraně. Na cestě do vesnice vykopali několik hlubokých jam jako pastí na vojáky. Když se armáda vrátila, viděla, že je komunita připravená. Rigoberta dokonce pomohla zajmout jednoho vojáka.

„Všechny matky přišly do vesnice, aby se na toho vojáka podívaly. Poté přišli i muži a prosili ho, aby o své zkušenosti řekl ostatním v armádě a přesvědčil je, aby přestali takové zlo páchat... Řekli jsme mu, že jsme organizovaní a připravení bojovat do poslední kapky krve proti všemu, co si na nás armáda přichystá... Voják odešel ohromen, vzal si tuto důležitou zprávu s sebou... Nezabili jsme ho,“ Rigoberta později sděluje ve svých vzpomínkách.

Proč myslíte, že Mayové chyceného vojáka nezabili?

Vládě se aktivity Rigobertina otce související s vedením mayského lidu nelíbily. Proto ho unesli, mučili a na 14 měsíců uvěznil. Rigoberta musela rok pracovat bez přestávky, aby mohla zaplatit za jeho propuštění. Když byl Rigobertin otec propuštěn, vzal ji do města na setkání s lidmi, se kterými spolupracoval. Rigobertin otec věděl, že ho vláda chce zabít. Věděl, že kdyby se jim to podařilo, Rigoberta má dost sil a schopností pokračovat v jeho práci.

Krátce poté guatemalská vláda unesla a mučila i Rigobertina bratra. Vojáci vlády poté donutili členy Rigobertiny komunity sledovat, jak ho upalují.

„Všichni plakali... Vždy když tento příběh vyprávím, nedokážu zadržet slzy, je to pro mě realita, na kterou nemohu zapomenout... Moje matka téměř riskovala život tím, že šla mého bratra obejmout. Můj otec... neuronil ani jednu slzu, ale byl plný vzteku. A byl to vztek, který jsme cítili všichni... Nemohla jsem uvěřit, co se mému mladšímu bratrovi stalo. Co komu provedl, že si zasloužil takový osud? V tu chvíli jsem chtěla projevit svou agresi. Nešlo jen o život mého bratra. Šlo o životy mnoha lidí a vy víte, že netruchlíte jen za sebe, ale i za všechny příbuzné pozůstalé. A přitom myslíte na to, že Mayové už tak umírají hladu, když nám naši rodiče mohou jen stěží zajistit dostatek obživy... a pak nás takhle pálí za živa... Dospěla jsem k závěru, že nejdůležitější je zorganizovat lid tak, aby nemusel nadále takto trpět, vidět hrůzy, jakou byla smrt mého bratra,“ vrací se k tomuto okamžiku ve vyprávění Rigoberta.

O několik měsíců později Rigobertina otce potkal stejný osud jako jejího bratra, následně armáda zabila také její matku. Ve jménu svého bratra, otce, matky a všech Mayů zabitých armádou Rigoberta pokračovala ve svém boji za práva svého lidu. Všechno násilí, které Rigoberta, spatřila, nezpůsobilo, že by jednala násilně, přestože byla plná hněvu. Veškerou svou energii nasadila do boje o práva mayského lidu v Guatemale. Znalosti, které získala od svého otce, použila k pokračování v jeho snaze o budování komunity. Rigobertiny rodiče ji naučili, jak se stát aktivistkou za lidská práva.

Co znamená být aktivistou za lidská práva?

Armádě se Rigobertina práce nelíbila. Vyhrožovali jí smrtí, takže se musela schovávat po domech přátel. Měla strach, že ji najdou i tak, a proto uprchla do Mexika. Věděla, že pokud chce pomoci mayskému lidu, musí zůstat naživu. Rigoberta se naučila mluvit španělsky, aby mohla hovořit s vládními činiteli v Guatemale (jejím rodným jazykem je mayská řeč K'iche'). Vždy, když se vrátila do Guatemaly, dostávala od armády výhrůžky. Chtěla se o příběh strastí mayského lidu podělit se zbytkem světa. V roce 1983 napsala knihu „Já, Rigoberta Menchú“. Díky té knize se lidé po celém světě mohli dozvědět o nespravedlnosti a útlaku mayského lidu v Guatemale.

V roce 1992, při příležitosti 500. výročí přistání Kryštofa Kolumba a Španělů v Americe, obdržela Rigoberta Menchú Tum Nobelovu cenu míru jako uznání jejího boje za práva domorodých obyvatel. Byla první domorodou osobou a jednou z mála žen, která tuto cenu získala.

Veškerá nenásilná Rigobertina práce přispěla k mírovým dohodám v Guatemale roku 1996, které ukončily 36 let trvající občanskou válku a zajistily mayskému lidu mnoho práv. V roce 2007 se Rigoberta ucházela o místo prezidentky v Guatemale. Byla vůbec první ženskou a mayskou prezidentskou kandidátkou. Přestože nezmohla, ukázala ostatním, že je něco takového možné. V roce 2011 se o prezidentské křeslo ucházela znovu a pomohla založit první mayskou politickou stranu podporující rovná práva pro všechny domorodce.

Diskuse:

- > Jaké postavení měl domorodý mayský lid v guatemalské společnosti v době, kdy se Rigoberta narodila?
- > Porovnejte svá občanská práva a svobody se situací domorodého mayského obyvatelstva.
- > Jak reagovala Rigoberta na útlak, který jejímu lidu způsobovala vláda?
- > Jaká ponaučení si můžeme vzít ze života Rigoberty Menchú Tum a uplatnit je v naší škole a komunitě?
- > Jak se podle vás Rigoberta cítila, když byli zabiti její bratr, otec i matka?
- > Proč si myslíte, že Rigoberta kandidovala na prezidentku, i když věděla, že to bude nebezpečné a nevyhraje?
- > Co si myslíte, že by bylo nutné udělat pro to, aby se Mayové v Guatemale necítili utlačováni?
- > Popište, jak zločiny z nenávisti a diskriminace Mayů ovlivnily Rigobertu, když vyrůstala. Jak ovlivnily tyto činy soudržnost její komunity?
- > Dozvěděli jste se o Mayích něco, co jste dosud nevěděli?
- > Jak ovlivnila Rigobertin život historie mayského lidu?
- > Jaké historické faktory ovlivnily váš život a život vaší rodiny?
- > Jaké skupiny lidí jsou „původní“ v oblasti, kde žijete vy? Jak byste to mohli zjistit?
- > Co rasismus a nenávist způsobily v životě Rigoberty?
- > Jakým způsobem překonávala Rigoberta těžkosti ve svém životě?
- > Jak ovlivnil útlak mayského lidu život Rigoberty?

Nechte žáky zapsat své úvahy do deníku.

Film: Dcera Mayů

(Daughter of the Maya, 50 minut – lze promítat po částech)

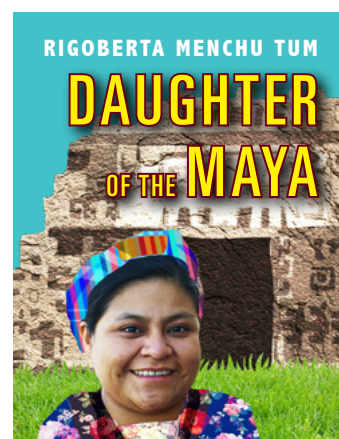
Podívejte se na oceněný dokumentární film PeaceJam o odkazu Rigoberty Menchú Tum a Mayích (najdete na <https://www.peacejam.cz/co-delame/vzdelavaci-filmy/>)

Film je hodnocen PG-13. Doporučujeme zhlédnout film, než jej promítnete svým žákům, abyste si mohli vybrat vhodné části.

Po skončení filmu si s žáky odpovězte na otázky v příloze 2/ Film: Dcera Mayů.

Analyzujte: Žáci si mohou zapsat poznámky z filmu do svých deníků.

Sebereflexe: Mapa mé komunity

Komunita může být vaše sousedství, rodina a přátelé nebo celý svět. Co znamená pojem „komunita“ pro vás a proč? Váže se ke konkrétním lidem/místu/věcem? Svou komunitu můžete stručně popsat do svých deníků a načrtnout její plánec. Označte budovy, parky, divadla, knihovny, lidi a další prvky, které jsou pro vás důležité.

Průzkum: Analyzujte školní klima

Výzva Rigoberty Menchú Tum

Nechte žáky zjistit, zda má vaše škola údaje o klimatu školy, které již byly sesbírány, a bylo by možné je analyzovat.

Rozdejte žákům přílohu 3/ *Dotazník: Školní klima* a poté je nechejte spolupracovat při rozdávání tohoto průzkumu ostatním žákům a učitelům. Po sčítání odpovědí mohou žáci údaje sdílet se školou a vyzvat ji k vytvoření otevřenější komunity tím, že všechny vyzvou k oslovení komunit, se kterými se obvykle nestýkají (učitelé mohou více komunikovat se žáky atd.).

Výzva k akci: Podpora komunity

Komunitní kavárna

Nyní, když žáci identifikovali problém a možný projekt, na kterém chtějí pracovat, potřebují získat podporu komunity. Skvělým způsobem, jak tuto podporu získat, je uspořádat Komunitní kavárnu a pozvat lidi ze svého okolí. Prostřednictvím tohoto setkání se mohou i ostatní stát součástí toho, co děláte. V Komunitních kavárnách se členové Komunity potkávají a hovoří o daném problému, společně ho prozkoumávají a snaží se najít jeho řešení.

Kromě této Komunitní kavárny můžou žáci vést rozhovory s vrstevníky během oběda v jídelně, se seniory v centru pro seniory nebo s učiteli ve škole. Využijte přílohu 4/ *Výzva k akci: Komunitní kavárna*.

Kroky k uspořádání Komunitní kavárny

Vytiskněte žákům přílohu 4/ *Výzva k akci: Komunitní kavárna*, popřípadě je nechte si tuto přílohu přepsat/vlepit do deníků. Nechte žáky vypracovat plán na organizaci setkání dle následujících bodů:

1. Použijte téma nebo problém, který chcete prozkoumat

Rozhodněte se, o čem chcete diskutovat. Použijte téma, které jste si vybrali pro svůj OBAP projekt.

2. Uspořádejte kavárnu a shromážděte lidi

Stanovte čas, datum a místo konání kavárny. Vymyslete, jak se o ní ostatní dozvědí. Pokud se kavárna koná ve školním prostředí, mohou žáci vyrobit plakáty, využít ranní hlášení a ústní sdělení k propagaci své kavárny. Pokud by žáci chtěli provést průzkum v celé komunitě, mohou využít komunitní nástěnky v místních podnicích, kontaktovat místní média a využít online kalendáře akcí. Nezapomeňte vždy uvést, kde a kdy se bude Komunitní kavárna konat!

3. Diskutujte a brainstormujte

Vypracujte otázky nebo body k diskusi, které budou obsahem kavárny. Účastníci by měli prozkoumat problém a také možné způsoby jeho řešení. O projektu byste měli diskutovat nejen proto, abyste zjistili zájem a jaké jsou potřeby komunity, ale také pro získání zpětné vazby a nápadů na posílení projektu.

Domluvte se předem, kdo z vás celé setkání uvede a všechny účastníky přivítá, kdo bude klást otázky, kdo odprezentuje vaše nápady na projekt, kdo bude zapisovat zpětné vazby účastníků atd.

4. Poděkujte účastníkům za jejich účast

Dejte účastníkům najevo, že jejich hlasy byly vyslyšeny a že jejich nápady budou využity k posílení projektu. Dobrým nápadem je shromáždit kontaktní údaje účastníků, abyste je mohli informovat o budoucích kavárnách a akcích týkajících se projektu. Domluvte se předem, kdo to udělá.

Reflexe

1/ CO? > FAKTA

- › VĚDOMOSTI, které žáci získali.
- › Uveďte fakta, definujte, popište, označte, seřadte, vyjmenujte.

2/ CO Z TOHO VYPLÝVÁ? > ANALÝZA a SYNTÉZA

- › Rozčleňte informace, vyvozujte závěry, názorně ukažte (doložte příklady), nastiňte (popište), porovnejte, uveďte rozdíly, aplikujte předchozí vědomosti.

3/ CO TOMU ŘÍKÁTE? > ZÁVĚRY, ZHODNOCENÍ

- › Podrobení kritice, osobní hodnoty a názory.

4/ CO BUDE DÁL? > VYUŽITÍ V PRAXI

- › Rozvoj dovedností, řešení problémů, vymyšlení projektů.

Rozdejte žákům přílohu 5/ *Pracovní list: Reflexe* a nechte je zodpovědět níže uvedené otázky. Žáci mohou pracovat individuálně nebo ve skupinách a mají k dispozici klíč se správným řešením.

Zakroužkujte nejlepší možné odpovědi na každou otázku:

1. Jakým způsobem se Rigoberta postavila vládě?

- napsala knihu o nepravostech, které se jejímu lidu děly
- demonstrovala
- vládě se postavila se zbraní v ruce
- psala petice

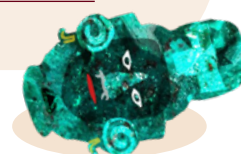
2. Co do komunity nepatří:

- výhrůžky
- pocit bezpečí
- řád
- sdílení

3. Jak se zachovala komunita Rigoberty Menchú Tum vůči zajatému vojákovi?

- zabili ho
- potrestali ho
- snažili se ho přesvědčit, aby nepáchal zlo
- uvažili mu večeři

4. Myslíte si, že má každý národ stejnou kulturu? Proč ano/ne?

5. Co nepatří ke kultuře:

- a. hudba
- b. umění
- c. náboženství
- d. příroda**

6. Jak byste definovali xenofobii:

- a. strach z neznámých krajín
- b. obavy z byrokracie
- c. strach z neznámých lidí a cizinců**
- d. strach z domácích úkolů

7. Proč dostala Rigoberta Menchú Tum v roce 1992 Nobelovu cenu míru?

8. Z jakého etnika pochází Rigoberta?

- a. Inků
- b. Mayů**
- c. Lužických Srbů
- d. Indiánů

9. Kde leží Guatemala?

- a. Střední Amerika
- b. Severní Amerika**
- c. Střední Asie
- d. střední Afrika

10. Definujte pojem solidarita? Myslíte si, že je důležitá pro chod komunity?

◀◀◀ Rozšiřující aktivity: **Inspirace**

Oblast	Aktivity
PSANÍ	<p>Esej „Moje komunita“: Nechte žáky napsat esej o své komunitě, ve které popíší tři věci, které se jim na jejich komunitě líbí, a tři věci, které by chtěli změnit. Dbejte na to, aby svá tvrzení doložili fakty, příklady a podrobnostmi.</p> <p>Komunitní zpravodaj: Rigoberta využila svou knihu k tomu, aby světu vyprávěla o problémech v Guatemale. Požádejte žáky, aby napsali komunitní zpravodaj, ve kterém upozorní na problémy ve své komunitě a na to, co se pro jejich řešení podniká. Mohou také vypíchnout svůj OBAP projekt.</p>
ČTENÍ	<p>Mayská kultura: O mayské civilizaci vyšlo spoustu knih. Některé se zabývají mýty a záhadami, jiné architekturou či současným politickým útlakem. Vyberte si tu, která je vám svým tématem nejbližší a přečtěte si ji (viz zdroje níže).</p> <p>Dětská práce: Dětská práce nepředstavuje problém pouze v Guatemale, podobné příběhy můžeme najít všude po světě. Přečtěte si příběh Urmily z Nepálu, kterou její rodina prodala jako <i>kamalarí</i> neboli těžce pracující ženu. Příběh Urmily je popsán v knize <i>Dětská otrokyně</i> (2013) od Nathalie Schwaiger a Urmily Čaudharí.</p> <p>Autobiografie: Dejte žákům přečíst další autobiografie mírotvorců z celého světa.</p>
KOMUNIKACE	<p>Učíme se cizí jazyky: Rigoberta se naučila španělsky, aby mohla komunikovat s guatemalskou vládou. Nechte žáky prozkoumat, jaké různé jazyky se používají v jejich komunitě, a naučte je základní pozdravy v těchto jazycích. Pak si žáci vyzkouší pozdravy v komunitě v praxi.</p> <p>Komunikace beze slov: Nechte žáky ve skupinkách po 5 společně postavit dům nebo stavbu, do které se všichni vejdou, a to pouze pomocí lepicí pásky a novin. Noviny mohou například srolovat a vytvořit tak rám domu. Snadné? Zkuste to celé zvládnout v tichu a při plánování a stavění spolu nemluvit.</p>

Oblast

Aktivity

ZEMĚPIS

Střední Amerika: Nechte žáky prostudovat politickou mapu Střední Ameriky, seznamte se s životním prostředím a klimatem jednotlivých zemí a s tím, jak tyto faktory v průběhu let ovlivnily jejich obyvatele.

Pohled z ptačí perspektivy: Ať se žáci přihlásí na <https://earth.google.com/web/>, najdou svou vlastní obec a poté se pokusí najít hory v Guatemale, kde Rigoberta vyrůstala. V čem se tato místa liší a co mají společného?

OBČANSKÁ NAUKA A DĚJEPIS

Dětská práce: Rigoberta a její sourozenci pracovali na plantážích, už když byli ještě děti. Nechte žáky prozkoumat problematiku dětské práce ve světě a ve své zemi a národní a mezinárodní zákony, které se snaží děti chránit.

Mayská civilizace: Nechte žáky prostudovat historii mayského národa od jeho starověké civilizace až po současnost a sepsat referát ve formě, kterou si vyberou (prezentace, esej...).

ANGLIČTINA

Já, Rigoberta Menchú: Ve skupině nebo samostatně si přečtete knihu Rigoberty jménem *I, Rigoberta Menchu* (1987), která pojednává o jejím životě a zprostředkovává žákům přímý popis jejich bojů a nenásilných řešení těchto bojů.

Dětská práce: Nechte žáky přečíst si knihu *Free the Children* (2007) (*Osvobodte děti*) od Craiga Kielburgera. Když bylo Craigovi 12 let, pobouřilo ho prodávání dětí do otroctví v Pákistánu, a tak založil organizaci Free the Children, která se zabývá lidskými právy.

MÉDIA

Guatemala dnes: Najděte informace o současném stavu práv Mayů v Guatemale.

Rigoberta dnes: Vyhledejte informace o práci, kterou Rigoberta v současnosti v Guatemale a po celém světě vykonává.

Zdroje

INTERNETOVÉ ZDROJE

- Rigoberta Menchú Tum (n.d.). *Peacejam Czech Republic* [webová stránka]. Dostupné z <https://www.peacejam.cz/o-nas/nasi-laureati/rigoberta-menchu-tum/>
- Filmy (n.d.). *Peacejam Czech Republic* [webová stránka]. Dostupné z <https://www.peacejam.cz/co-delame/vzdelavaci-filmy/>
- Guatemala v kostce (n.d.). *cestujlevne.com* [webová stránka]. Dostupné z <https://www.cestujlevne.com/pruvodce/guatemala>
- Rigoberta Menchú Tum (n.d.). *The Nobel Prize* [webová stránka]. Dostupné z <https://www.nobelprize.org/prizes/peace/1992/tum/facts/>
- Guatemala (n.d.). *The World Factbook* [webová stránka]. Dostupné z <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/guatemala/>

DOPORUČENÁ ČETBA

- Křížová, M. (2011). *Mayové: Víc než záhady dávné civilizace*. Praha: Aleš Skřivan
- Stingl, M. (2010). *2012 - Mayové, jejich civilizace a zánik světa*. Brno: Jota
- Domenici, D. (2006). *Mayové: Poklady starobylých civilizací* (V. Špetláková, překl.). Praha: Universum
- Schwaiger, N. a Čaudharí, U. (2013). *Dětská otrokyně* (Z. Kufnerrová, překl.). Praha: Ikar

ZAHRANIČNÍ LITERATURA

- Menchú Tum, R. (1987). *I, Rigoberta Menchú: An Indian Woman in Guatemala*. New York: Verso
- Kielburger, C. (2007). *Free The Children*. Avid Reader Press/Simon & Schuster
- Sanford, V. (2004). *Buried Secrets: Truth and Human Rights in Guatemala*. London: Palgrave Macmillan

Sir Joseph Rotblat

Leymah Gbowee

Óscar Arias Sánchez

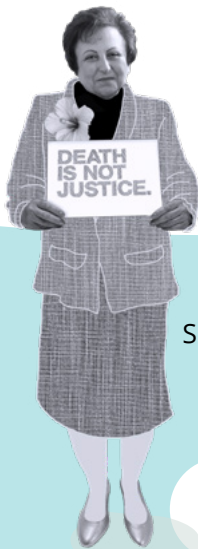
Jody Williams

Jeho Svatost Dalajláma

Betty Williams

Shirin Ebadi

Kailash Satyarthi

Rigoberta Menchú Tum

arcibiskup Desmond Tutu

O kom jsou další lekce?

Mairead Corrigan Maguire

Adolfo Pérez Esquivel

Tawakkol Karman

14 laureátů Nobelovy ceny za mír

José Ramos-Horta

4

lekce
o Rigobertě
Menchú Tum,
komunitě
a týmové práci

Rigoberta Menchú Tum: Komunita

PŘÍLOHY

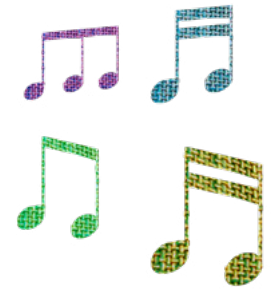
- 1/ Pracovní list: Zvyky a kultura
- 2/ Film: Dcera Mayů
- 3/ Dotazník: Školní klima
- 4/ Výzva k akci: Komunitní kavárna
- 5/ Pracovní list: Reflexe

Manuál pro pedagogy
LÍDŘI / 6.-9. TŘÍDA

1/

Pracovní list: Zvyky a kultura

Kulturu může být někdy těžké definovat, pomáhají nám k tomu naše tradice, zvyky a hodnoty.

Vaše kultura a zvyky:

1. Slova, která používáte k pozdravení vašich:

a) rodičů

b) prarodičů nebo ostatních příbuzných

c) osob s autoritou

d) přátel

2. Svátky, narozeniny a události, které slavíte:

3. Zvyky, které během těchto svátků a speciálních událostí dodržujete, například konkrétní aktivity, hudba, jídlo, modlitby či rituály.

4. Hodnoty či přesvědčení, které vám byly vštěpovány od dětství:

Porovnejte svůj seznam s ostatními ve skupině a zamyslete se nad podobnostmi a rozdíly.

Zamyšlení:

- > Co vaše zvyky vypovídají o vaší kultuře?
- > Od koho jste se většinu z vašich zvyků naučili?
- > Jak dlouho se tyto zvyky ve vaší rodině tradují? Změnily se některé?
- > Vysmíval se někdo někdy vašim zvykům? Jak jste se cítili?
- > Řekl vám někdo někdy, že jsou vaše zvyky hloupé? Jak jste se cítili?
- > Nutil vás někdo někdy s některým z vašich zvyků přestat?
- > Co nového jste se naučili po vyslechnutí zvyků vašich spolužáků?

ROVNOST

2/ Film: Dcera Mayů

Daughter of the Maya

50 minut – lze promítat po částech

Podívejte se na oceněný dokumentární film PeaceJam o odkazu Rigoberty Menchú Tum a Mayích

Najdete na <http://peacejam.org/films>.

Film je hodnocen PG-13. Doporučujeme zhlédnout film, než jej promítnete svým žákům, abyste si mohli vybrat vhodné části.

Nechte žáky zodpovědět následující otázky:

1. Jaké je hlavní poselství filmu?

2. Jaká informace o Guatemale nebo příběhu Rigoberty Menchú Tum vás nejvíce překvapila?

3. Jaké tři nové věci/fakta jste se z tohoto filmu dozvěděli?

4. Rigoberta je jednou z nejmladších osob, které kdy obdržely Nobelovu cenu míru. Kolik jí bylo let, když cenu obdržela? Co to vypovídá o tom, jaký je Rigoberta člověk?

5. Kdo další by podle vás měl tento film vidět a proč?

6. Jaké jsou podobnosti/rozdíly mezi vlivem společnosti United Fruit Company a jinými velkými průmyslovými monopoly (ropný, ocelářský atd.) na Guatemalu?

7. Jaké hodnoty pomohly Rigobertě vytvořit mírumilovnou komunitu, namísto užití násilí pro pomstu (například když mučili a zabili jejího bratra)?

8. Rigoberta založila organizaci WINAQ, aby dala hlas domorodým Mayům a ženám ve vládě. Kdybyste mohli založit politickou stranu, jakou platformu byste využili a které skupiny byste se snažili oslovit?

9. V Guatemale se mnoho bývalých diktátorů a generálů z dob občanské války stalo politickými vůdci a byla jim udělena imunita vztahující se i na jejich válečné zločiny. Pobavte se o pozitivích a negativích takové imunity.

3/ Dotazník: Školní klima

Tento jednostránkový dotazník může pomoci odhalit odlišné vnímání učitelů a žáků.

Lze jej použít pro uvedení do problematiky školního klimatu a bezpečnosti, nebo jej lze použít v rámci širšího šetření školního klimatu společně s rozhovory a skupinovými diskusemi. Dotazník lze také upravit pro dotazování rodičů žáků.

Vyznačte do jaké míry souhlasíte s následujícími výroky:

	Rozhodně souhlasím		Rozhodně nesouhlasím		
a. Žáci ve škole si rozumí.	1	2	3	4	5
b. Žáci si vybírají hlavně sobě podobné kamarády.	1	2	3	4	5
c. Žáci vědí, jak nahlásit obtěžování nebo rasovou diskriminaci učitelům nebo vedení.	1	2	3	4	5
d. Pro žáky by nebylo těžké nahlásit obtěžování nebo diskriminaci.	1	2	3	4	5
e. Učitelé v naší škole aktivně vytváří bezpečné a přátelské prostředí pro všechny žáky.	1	2	3	4	5
f. Všichni žáci ve škole se tu cítí vítáni.	1	2	3	4	5
g. Naše škola vytváří příležitosti, aby se všichni spolu seznámili.	1	2	3	4	5
h. V naší škole si učitelé, vedení, zaměstnanci, žáci i rodiče jeden druhému vzájemně naslouchají.	1	2	3	4	5
i. Ráno se obvykle těším do školy.	1	2	3	4	5

V průběhu posledních 3 měsíců:

1. jsem ve škole viděl/a rasově motivované nápisy nebo čmáranice:

Pravda Nepravda

2. jsem slyšel/a studenty pomlouvat, nadávat nebo nějak jinak hanlivě urážet:

Pravda Nepravda

3. jsem slyšel/a učitele nebo jiného dospělého neuctivě mluvit o nějaké skupině žáků:

Pravda Nepravda

4. jsem se s někým bavil/a o klimatu/atmosféře ve škole.

Pravda Nepravda

Průzkum školního klimatu najdete na adrese:

<https://www.csicr.cz/cz/Aktuality/Sekundarni-analyza-PISA-2018-Well-being-zaku,-trid>

Závěr

1. Jaké složky identity si vybralo nejvíce skupinek? Vidíte v tom nějakou zákonitost?
2. Které charakteristiky nejčastěji vedou ke slušnému zacházení a proč?
3. Které charakteristiky nejčastěji vedou k neslušnému zacházení a proč?
4. Co to vypovídá o toleranci k jinakostem v naší společnosti?

4/

Výzva k akci: Komunitní kavárna

Teď když jste odhalili problémové oblasti a možné projekty, na kterých chcete pracovat, je vhodný čas na získání podpory vaší komunity. Pozvěte své přátele, aby se zúčastnili projektu prostřednictvím setkávání nazývaných Komunitní kavárna.

Komunitní kavárna sdružuje členy komunity, aby probírali problémy. Kromě Komunitních kaváren můžete ještě udělat rozhovory s vašimi přáteli, členy komunity, seniory nebo učiteli.

Kroky k zorganizování Komunitní kavárny:

1. Rozhodnout se, o jakých problémech a tématech se chceme bavit.

2. Zorganizovat Kavárnu a shromáždit komunitu.

Určete čas, datum a místo, dejte vědět přátelům (např. vytvořte plakáty).

Kde: _____ Kdy: _____

3. Vést diskusi o tématech, které chcete během Komunitní kavárny probrat. Ujistěte se, že má setkání strukturu!

Rozhodněte, kdo bude Komunitní kavárnu uvádět a ptát se na otázky. Také vyberte někoho, kdo bude zapisovat zpětnou vazbu.

4. Poděkovat komunitě za účast.

Kdo shromáždí kontaktní údaje účastníků, aby mohli dostávat důležité informace ohledně projektu?

5/ Pracovní list: Reflexe

Zakroužkujte nejlepší možné odpovědi na každou otázku:

1. Jakým způsobem se Rigoberta postavila vládě?

- a. napsala knihu o nepravostech, které se jejímu lidu děly
- b. demonstrovala
- c. vládě se postavila se zbraní v ruce
- d. psala petice

2. Co do komunity nepatří:

- a. výhrůžky
- b. pocit bezpečí
- c. řád
- d. sdílení

3. Jak se zachovala komunita Rigoberty Menchú Tum vůči zajatému vojákov?

- a. zabili ho
- b. potrestali ho
- c. snažili se ho přesvědčit, aby nepáchal zlo
- d. uvařili mu večeři

4. Myslíte si, že má každý národ stejnou kulturu? Proč ano/ne?

5. Co nepatří ke kultuře:

- a. hudba
- b. umění
- c. náboženství
- d. příroda

6. Jak byste definovali xenofobii:

- a. strach z neznámých krajin
- b. obavy z byrokracie
- c. strach z neznámých lidí a cizinců
- d. strach z domácích úkolů

7. Proč dostala Rigoberta Menchú Tum v roce 1992 Nobelovu cenu míru?

8. Z jakého etnika pochází Rigoberta?

- a. Inků
- b. Mayů
- c. Lužických Srbů
- d. Indiánů

9. Kde leží Guatemala?

- a. Střední Amerika
- b. Severní Amerika
- c. Střední Asie
- d. střední Afrika

10. Definujte pojem solidarita? Myslíte si, že je důležitá pro chod komunity?

4

Rigoberta Menchú Tum: Komunita

DENÍK

„Musíme lidem naslouchat, abychom zjistili, co chtějí, a abychom objevili řešení, která mohou nabídnout pro společnou budoucnost.“

Rigoberta Menchú Tum

Diskusní otázky:

- › Co pro vás znamená vaše komunita? Co pro vás znamená vaše kultura?
- › Proč je pro nás komunita důležitá?
- › Co jste se naučili o ostatních kulturách?
- › Jaká událost vás na Rigobertině životě zaujala?

Nová dovednost: Týmová práce

Nyní se naučíte novou dovednost týmové práce. Nejprve se zamyslete nad věcmi, které se vám na vaší komunitě nelíbí. Poté přemýšlejte o nadějích, snech a cílech, které pro svou komunitu máte. Vše si запиšte a poté své myšlenky napište na pásku a nalepte na společnou plachtu. Společně "otočte list".

Co se mi na mé komunitě nelíbí:

Naděje, sny a cíle pro mou komunitu:

Výzva k akci: Podpora komunity

Nyní, když jste identifikovali problém a možný projekt, na kterém chcete pracovat, potřebujete získat podporu komunity. Skvělým způsobem, jak tuto podporu získat, je uspořádat Komunitní kavárnu a pozvat lidi ze svého okolí. Prostřednictvím tohoto setkání se mohou stát součástí toho, co děláte. Zde máte prostor na zhodnocení průběhu celého setkání.

Co od Komunitní kavárny očekávám (vyplnit před setkáním):

Jak Komunitní kavárna probíhala (vyplnit po setkání):

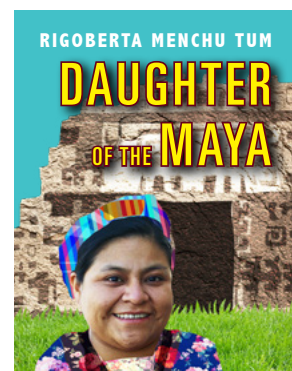

Sebereflexe: Mapa mé komunity

Komunitou může být vaše sousedství, rodina, přátelé nebo celý svět. Co pro vás znamená pojem "komunita"? Svou komunitu můžete nakreslit do rámečku níže. Označte budovy, domovy, parky, divadla, knihovny, lidi a ostatní, pro vás důležité, objekty.

Film: Dcera Mayů (Daughter of the Maya)

Pusťte si PeaceJam film o dědictví Rigoberty Menchú Tum a Mayských obyvatel. Zde si můžete zapsat své poznámky k filmu.

Moje poznámky:

KONTAKTUJTE NÁS

Máte zájem o více informací o programu PeaceJam?

**Navštivte naše stránky peacejam.cz
nebo nám pošlete mail na info@peacejam.cz**

Těšíme se na spolupráci s Vámi!